

Шепель Ю. О.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

СТРУКТУРНІ ТА МЕТОДОЛОГІЙНІ ПІДСТАВИ ЛІНГВОКОГНІТИВНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ МЕТАФОРИЧНИХ МОДЕЛЕЙ ЦІЛЬОВОГО ШАРУ «ЛЮДИНА» В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Стаття присвячена розгляду та систематизації наукових підходів до визначення антропоцентричної метафоричної концептуалізації у англійській мові для подальшого використання цієї теорії під час перекладу текстів художньої літератури українською мовою з англійської. Автор розглядає мову як соціальне явище та одну з когнітивних потенцій людини, адже антропоцентризм розглядає мову як засіб фіксації та трансляції концептуальної та культурної інформації. Актуальність розвідки визначено необхідністю подальшого вивчення особливостей мовної концептуалізації, враховуючи різні мовні картини світу та визначення закономірностей концептуального моделювання. Мета дослідження полягає у означенні теоретичного підґрунтя як підстави для методики лінгвокогнітивного аналізу когнітивної метафори антропоцентричних метафоричних моделей цільового шару «людина». У результаті аналізу матеріалу з'ясовано, що метафорична модель – це важливий засіб за допомогою якого виражається розуміння, уявлення та оцінка дійсності, що відображає національно-культурну специфіку. У статті розглянуто теоретичні аспекти утворення, вживання та інтерпретації антропоцентричних когнітивних метафоричних моделей. Також визначено, що специфіка метафоричних моделей у різних мовах виявляє особливості мовної концептуалізації та категоризації досвіду людини. Метафорична модель є проєкцією знань індивіду з однієї галузі (вихідна зона) на іншу (зона-ціль). Когнітивна база слугує виявом для формування національно-культурної своєрідності. Існують універсальні метафори, оскільки уявлення про людину, її поведінкову реакцію та її особливості, про людські взаємовідносини є майже однаковими у культурах, близьких у географічному і культурно- та соціально-економічному еволюційних планах.

Ключові слова: антропоцентризм, метафора, когнітивізм, антропоцентрична модель, ментальний простір, прєкціювання.

Постановка проблеми. Мова – це соціальне явище та лише одна з когнітивних потенцій людини. Принцип антропоцентризму розглядає мову лише як засіб фіксації та трансляції концептуальної та культурної інформації.

Актуальність дослідження визначаємо необхідністю подальшого вивчення особливостей мовної концептуалізації, враховуючи різні мовні картини світу та визначення закономірностей концептуального моделювання. Проблема перекладу антропоцентричних метафоричних моделей у художній літературі завжди є актуальною, оскільки національно-культурна особливість і конотація, які продукує метафоричний образ, є вкрай важливими елементами для передавання реципієнтові особливостей національно-культурної своєрідності.

Постановка завдання. Термін «концептуальна метафора» використовують для особливого типу переносного значення. Концептуальна метафора

належить до сфери дієвого, або концептуального домену, стосовно іншого. Концептуальним доменом може бути будь-яка послідовність організації людського досвіду.

Закономірність, з якою різні мови використовують певні метафори, призвела до появи припущення, що відповідностям між концептуальними доменами відповідають нейронні відображення у мозку. Ця ідея і ретельне вивчення основних процесів були вперше дослідженні Джорджем Лакоффом і Марком Джонсоном у праці “*Metaphors we live by*” [15]. Інші науковці-когнітивісти вивчали суб'єкти, схожі на концептуальну метафору, під знаком «аналогії» і «концептуального змішування».

У праці “*Metaphors we live by*” Джордж Лакофф і Марк Джонсон продемонстрували, як повсякденне мовлення наповнене метафорами, яких інколи ми не помічаємо. Наприклад, часто вживаною концептуальною метафорою є: «*Супер-*

ечка – це війна» (*Argument is war* [15, p. 37]). Ця метафора одразу викликає асоціативно-образні уявлення та має активну конотацію, адже часто можна почути, що хтось говорить: «Він переміг у цій суперечці». Власне шлях осмислення концепту суперечки сформовано метафорою буття війни і бійок, які вимагають поняття перемоги. Це поняття використовують для формування способу міркування про суперечку і хід думок під час цього процесу.

Відповідно до теорії Дж. Лакоффа та М. Джонсона про універсальність метафоризації розумових процесів, Ж. Фоконьє та М. Тернер запропонували гіпотетичне обґрунтування цієї теорії. У своїй спільній роботі вони дійшли висновку, що процеси когнітивної метафоризації проходять у невіддільній свідомості структурах людського мозку.

Для оцінки такого обґрунтування важливо розуміти термін утілення (*embodiment*), запропонований Дж. Лакоффом. Цей термін указує на кореляцію когнітивних процесів – а отже й виникнення когнітивних метафор як ментальних об'єктів – та структурних особливостей людського мозку. Дотримуючись позицій фізикалізму, Дж. Лакофф наголошує на каузальній залежності будь-яких пояснювальних когнітивних схем від топології свідомості. Власне, термін утілення семантично вказує на значення присутності людської сутності у когнітивних процесах [14]. У теорії Лакоффа-Джонсона головна теза полягає в тому, що метафори допомагають мисленню, окреслюють певні емпіричні межі, через що саме розуміння складних абстрактних концептів стає можливим. Науковці стверджують, що «суть метафори – це розуміння та переживання сутності одного виду в термінах іншого виду» [15, p. 27].

У мові маємо інформацію про систему цінностей народу, певну національно-культурну специфіку його уявлень про світ. Мова, а саме метафори, є своєрідною лінгвістичною призмою інтерпретації когнітивних процесів. Припущення щодо подібності як підстави для метафоризації є обґрунтованим та зрозумілим, оскільки імпліцитно та експліцитно суттєві та ціннісні параметри картини світу, світосприйняття та світовідтворення існують за принципом аналогії та можливі лише у парі когнітивно-понятійних просторів. Подібність зумовлена логічністю мислення, емпіричним досвідом, соціально-історичними факторами та спадковістю. Низка метафор, що існують у когнітивному просторі, формують когнітивну мапу, полегшуючи так людське буття. Абстрактні

думки є не структурованими, проте відповідно до суб'єктивних, егоцентричних властивостей, які агент (мовець) проєкціює на світ шляхом уподібнення або «когнітивного спрощення», саме й формується припущення про подібність.

Мета дослідження полягає у означенні теоретичного підґрунтя як підстави для методики лінгвокогнітивного аналізу когнітивної метафори антропоцентричних метафоричних моделей цільового шару «людина». Матеріали роботи можуть бути використані у подальших дослідженнях лінгвокультурної своєрідності національних картин світу або теоретичного перекладознавства.

Структура концептуальних метафор

Метафора – когнітивне явище, яке належить до універсальних гносеологічних механізмів та до галузі інтерпретування знань на концептуальному рівні [18].

Будь-яка метафора повинна містити донорську та реципієнтну зони [11]. Донорська зона – фундаментальна складова понятійного шифту, тобто вихідний простір концептуалізації (*source*) [12]. Дж. Лакофф вважає, що вихідний простір є більш конкретним та зрозумілим та, як правило, безпосередньо пов'язаний з фізичним чи просторовим досвідом індивіду, а також, є відомим для всіх мовців. Лакофф описує донорську зону терміном *embodiment* («втілення, злиття»). Реципієнтна зона (простір-мішень або ціль (*target*)) – друга складова структури концептуальної метафори – є абстрактною та не має чітко виражених фізичних характеристик. Реципієнтну зону також називають зоною мислення концептуальної метафори [13].

Знання вихідного простору в концептуальній метафорі перебувають у вигляді образів-схем (*image schemas*), які є відносно простими когнітивними структурами та невід'ємною частиною синтезу людського життя та навколишнього світу.

Згідно з теорією Дж. Лакоффа, стійкі співвідношення, що утворились у мовній та культурній традиції певної групи між вихідним та кінцевим просторами, називають терміном **концептуальна метафора** [14]. Дескриптивна теорія метафори визначає вихідний простір «галуззю відправлення» функції відображення, а простір-мішень «галуззю прибуття» [9]. У результаті цього виникає тотожність між цими просторами. Ця відповідність є варіативною – від найменш стабільних творчих метафор до стійких метафор, здавна ustalених у культурній традиції того чи того соціуму. Коли елементи реципієнтної зони структуровані, відповідність між реципієнтною та донорською

зонами метафоричної функції відображення може бути взаємно однозначним [3].

Французький лінгвіст Жиль Фоконьє та американський науковець Марк Тернер є представниками американської школи когнітивної лінгвістики. Їхнім спільним надбанням стала структурна теорія *концептуальної інтеграції* (або *теорія блендингу*), яка набула популярності з середини 90-х років ХХ століття [8].

Згідно з *теорією ментальних просторів* (*mental spaces*) Ж. Фоконьє, когнітивні процеси, у процесі одночасної мови та мислення спроможні створювати різноманітні значення: від найпростіших понять до складних теорій. Усвідомити складність нероздільного процесу мислення, говоріння та сприйняття на слух досить важко. Ментальні простори у концепції лінгвіста – це окремі структури, які виникають у свідомості під час процесів мислення та говоріння. Фоконьє визначає цей системний процес так: “...*mappings, blends, and framing, along with their concomitant language manifestations*” [8, p. 79].

Мова та мислення створюють одне ціле через три види зображень (*mappings*):

1. Проекційне зображення – побудоване на метафорі, шляхом переходу із сфери-джерела до сфери-цілі. Це явище є частим та майже автоматичним у мовленні.

2. Прагматично-функціональне зображення – його основа – метонімія та синекдоха. Воно має зв'язок з двома категоріями об'єкту, які об'єднані прагматичною функцією (наприклад, пацієнти у лікарні асоціюються з хворобами).

3. Схематичне зображення – використовують лише у загальних схемах, фреймах або моделях для структурування ситуації у певному контексті за допомогою граматичних конструкцій [8].

Згідно з теорією Ж. Фоконьє, існує два види ментальних просторів – базовий простір, який використовують для описового мовлення реальності та просторові конструкції, які є абстрактними [9].

Ментальні простори є універсальними для будь-якої мови та культури, оскільки власне мова є лише анахронізмом когнітивної конструкції.

Розвиток теорії ментальних просторів та дослідження теорій виникнення мови призвели до появи унікальної концепції, а саме теорії концептуальної інтеграції, яка свого часу була запропонована Ж. Фоконьє разом з М. Тернером [10]. Концептуальна інтеграція, на думку науковців – це базова когнітивна операція на різних абстрактних рівнях з чіткою структурою, яка містить *вихідну* (*input spaces*), *загальну* (*generic spaces*)

та *змішану зону* (*blended spaces or blend*) [9]. Усі чотири компоненти є ментальними просторами. Вихідні зони співвідносять із зоною-ціллю у теорії концептуальної метафори, хоча їхня кількість дорівнює двом або більше. Загальний простір містить найбільш абстрактні елементи (ролі, фрейми та схеми), притаманні обом вихідним просторам, тобто є основою метафоризації на найабстрактнішому рівні. У бленді «змішано» деталі вихідних просторів, у результаті чого формується нова концептуальна структура, яка більше не залежить від вихідних просторів та має власні потенції до подальшого розвитку.

М. Тернер та Ж. Фоконьє продемонстрували практичне використання теорії концептуальної інтеграції на прикладі популярної у Вашингтоні політичної метафори: «*Якби Клінтон був Титаніком, то айсберг би потонув*» [10, p. 80].

У цьому бленді спостерігаємо концептуальну інтеграцію двох вихідних ментальних просторів, коли президента співвідносять з лайнером, а скандал – із айсбергом. Бленд запозичує фреймову структуру із фрейму «Титанік» (зіткнення корабля з айсбергом, який прямував з пункту А до пункту Б), а також казуальну та подієву структуру відомого сценарію «Клінтон» (*Клінтон не зазнав провалу*). Отже, загальний простір містить один залучений до діяльності об'єкт, який вмотивований цією діяльністю та який стикається з іншим об'єктом, загрозливим для діяльності першого об'єкту. У загальному просторі результат зіткнення невизначений, проте змішаний простір має казуально-подієву структуру, не з вихідного фрейму. У бленді з'являється нова структура: *Титанік не тоне, а на айсберг чекає крах*. Ця «неможлива» структура не є можливою із вихідних просторів, вона конструюється у бленді та привносить нові, зрозумілі інференції.

Ж. Фоконьє та М. Тернер, аналізуючи метафори, часто стикалися з *інтеграційними мережами* (*integration networks*), в яких є більше двох вихідних просторів з різними видами проєкції (наприклад, метонімія і метафора). Науковці розробили принципи оптимальності інтеграційних мереж:

1) інтеграції – змішаний простір має створювати жорстко інтегроване середовище, яке можна визначити як єдине ціле;

2) мережі – зв'язки бленду із вихідними ментальними просторами, що мають зберігатися;

3) топології – кожний елемент в бленді має функціонувати згідно зі структурним відношенням, притаманним його вихідному простору;

4) розпаковки – необхідна можливість дешифрування бленду для реконструювання вихідних просторів, прототипів загального простору, а також поєднань між усіма ментальними просторами;

5) релевантності – концепт змішаного простору повинен мати певну значущість для об'єднання з іншими просторами та для функціонування бленду;

6) зворотного проєкціювання – у процесі функціонування бленда та утворення нових структур необхідно уникати зворотного проєкціювання у вихідний простір, якщо воно заважає інтеграції власне вихідного простору;

7) метонімічного проєкціювання – проєкціювання одного елементу з вихідного простору в бленд та охоплення ним другого, метонімічно з ним об'єднаного елементу, при цьому метонімічна відстань між ними в бленді стає меншою [10] (див. рис. 1). Теорія концептуальної інтеграції активно еволюціонує та є варіативною у своїх інтерпретаціях у різних наукових школах.

Види та репертуар концептуальних метафор

Відповідно до характеру і способу концептуалізації предметів і явищ об'єктивної реальності Дж. Лакофф та М. Джонсон диференціюють три види концептуальних метафор [15]:

1. **Структурні метафори** – є концептуалізацією абстрактних сутностей через конкретні приклади людського досвіду [16]. Такі структуровані елементи допомагають людині впорядкувати та конкретизувати абстрактні галузі знань. Цю форму метафоризації чітко простежуємо у граматичних категоріях, які є продуктом переосмис-

лення абстрактних граматичних відношень між структурними елементами мови.

2. **Орієнтаційні метафори** – структурують різноманітні понятійні галузі відповідно до основних лінійних орієнтацій людини у просторі, які є знайомими завдяки моторному досвіду. Ці метафори презентують поняття просторової орієнтації з типовими антитезами, наприклад «вгору-вниз», «центральный-периферійний» [15].

Орієнтаційні метафори, як-от «вгору-вниз», викликають асоціативно-образні поняття у людини з когнітивними відчуттями: «вгору» – прагнення успіху, емоційний підйом, прогрес, відчуття щастя є асоціацією руху угору, аналогічно із фізичним ростом горизонтальної направленості. Орієнтаційні метафори не є довільними – фізичний та культурний досвід є підґрунтям для орієнтаційних метафор.

3. **Онтологічні метафори** виникають, виходячи з властивостей предметів оточуючої реальності (твердість, ніжність та ін.) у переносі їхніх якостей на абстрактні сутності (на розум, емоції, мораль, характер та ін.), наприклад: «Він проявив усю твердість свого характеру» – метафоричне перенесення на емоційні якості властивостей, що притаманні фізичним об'єктам (металу, деревині тощо). Онтологічні метафори є емпіричними, тобто, виходять із індивідуального досвіду, пов'язаному з фізичними об'єктами. У більшості випадків онтологічні метафори є автоматизованими для носіїв певної мови та культури [15]. Це пояснюється тим, що такі метафори мають вузьку сферу використання. Вони є способом позначення явищ, їхніх кількісних та якісних характеристик та ін.

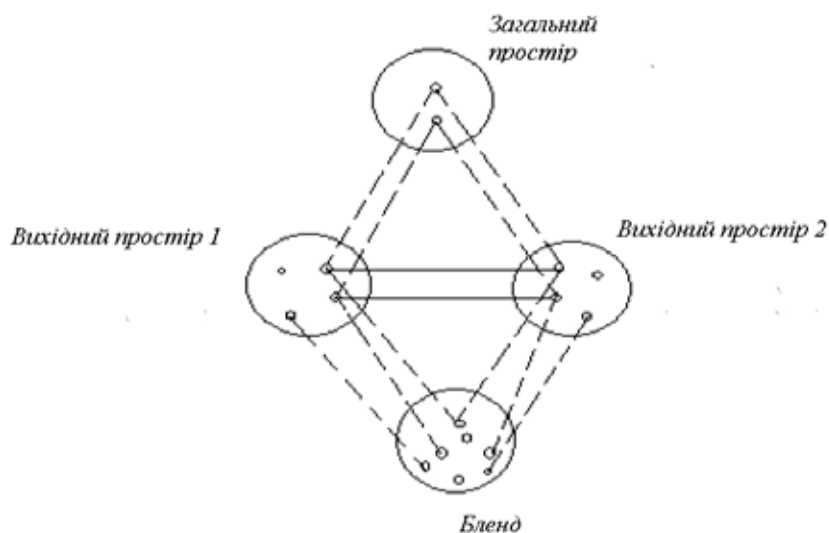

Рис. 1. Теорія концептуальної інтеграції Ж. Фоконьє та М. Тернера

Залежно від цілі визнають різні типи онтологічних метафор.

Розглянемо метафори, пов'язані з категорією «вмістилища», які застосовують для позначення обмеженого простору.

Людина сприймає весь навколишній світ як зовнішнє середовище, кожного індивіда можна вважати своєрідною «судиною», яке відокремлене від оточуючого світу поверхнею тіла та має хист до орієнтації за вектором «всередині – ззовні». Цей тип орієнтації людина є проєкцією на фізичні об'єкти, які є так само обмежені певними поверхнями. Так, індивід сприймає їх як «судину», що складається з внутрішнього та зовнішнього просторів.

Орієнтаційний, структурний та онтологічний види концептуальної метафори пояснюють механізм осмислення людиною власного досвіду взаємодії з навколишнім середовищем та відображають способи розумового упорядкування сформованих знань.

Лінгвокогнітивні особливості метафоричних моделей цільового шару «людина» в англійській мові

Будь-яка метафорична проєкція формується за визначеною Дж. Лакоффом стандартною транскрипцією «А – це В». Метафоричні моделі цільового шару «ЛЮДИНА» мають аксіологічний потенціал та є антропоцентричними, оскільки людина у них – центр світу (реального чи уявного).

У когнітивній лінгвістиці метафора – це ментальний процес, який об'єднує дві понятійні сфери та створює можливість використовувати потенції структурування вихідного простору під час концептуалізації нового простору [63]. Згідно з когнітивною теорією, метафора існує на рівні глибинних структур людського розуму та свідомості, тому сучасна теорія метафори не обмежена лінгвістикою. Когнітивний підхід досліджує положення про ментальний характер та пізнавальний потенціал метафори.

Феномен метафоричності мислення опрацювали Д. Віко [20], Ф. Ніцше [19], Х. Ортега-і-Гассет [20], П. Рікер [5] та інші. Філософський рівень когнітивного підходу вивчення метафори зумовлений змінами наукових уявлень про онтологічний статус метафори та її гносеологічний потенціал [20]. Існує багато думок щодо механізму метафоризації та способів репрезентації когнітивних структур та їх системності.

Складний науковий прототип когнітивного підходу дослідження метафори існує у вигляді кількох, що взаємодоповнюючих та взаєморозвиваючих теорій: класична теорія концептуальної

метафори (М. Джонсон, Дж. Лакофф [15]), теорія концептуальної інтеграції (Ж. Фоконьє та М. Тернер [10], Л. П. Ковальчук [4]), коннективна теорія метафоричної інтерпретації (П. Рікер [5]), дескрипторна теорія метафори (І. О. Барінова [2]), теорія метафоричного моделювання (А. П. Чудінов [6]) та інші.

Дж. Лакофф та М. Джонсон у книзі “*Metaphors we live by*” дійшли системності в описі метафори як когнітивного механізму. Автори стверджують, що метафора не обмежується сферою мови, що процеси мислення людини є метафоричними: “Metaphor is for most people a device of the poetic imagination and the rhetorical flourish – a matter of extraordinary rather than ordinary language. Moreover, metaphor is typically viewed as characteristic of language alone, a matter of words rather than thought or action. For this reason, most people think they can get along perfectly well without metaphor” [15, p.7]. Метафора як феномен свідомості проявляє себе не лише в мові, але й у мисленні та дії [19]. Ключовою тезою Дж. Лакоффа є те, що метафори полегшують процес мислення, утворюючи для кожного індивіду емпіричні рамки, всередині яких можна опанувати набуті абстрактні концепти [15]. Метафори постійно сплітаються під час процесу мислення та формують когнітивну мапу або так звану мережу концептів, упорядкованих так, щоб закріпити абстрактні концепти у фізичному досвіді когнітивного агента, у його взаємовідносинах з внутрішнім світом [17]. Головним компонентом когнітивної мапи людини є те, що Дж. Лакофф позначає терміном *когнітивна топологія* [15, p. 68]. Це механізм, який накладається на структурний простір, щоб підтримати власні просторові умовиводи індивіду. Когнітивний агент відіграє важливу роль у цій організації – абстрактні думки не структуровані самі по собі відносно об'єктивно існуючих просторових світових фокусів, але відносно суб'єктивних, егоцентричних властивостей, які агент проєкціює на світ через призму власної когнітивної мапи [15].

Висновки. Когнітивна лінгвістика розглядає метафору як основну ментальну операцію, яка поєднує дві понятійні сфери та сприяє використанню потенцій структурування вихідної області під час концептуальної нової області. За когнітивною теорією метафора виникла на рівні глибинних структур людського розуму, тому сучасна теорія метафори є міждисциплінарною галуззю дослідження. Тенденційність онтологічного статусу метафори та її гносеологічного потенціалу

є основою філософського підходу до вивчення метафори. Основними сучасними підходами до вивчення метафори є класична теорія концептуальної метафори (М. Джонсон, Дж. Лакоф), теорія концептуальної інтеграції (Ж. Фоконьє, М. Тернер), дескрипторна теорія метафори (А. М. Баранов, Ю. М. Караулов), теорія метафоричного моделювання (А. П. Чудинов) та ін.

Головними для лінгвокогнітивного підходу є поняття мовної концептуалізації та категоризації як дзеркала мислення та знань про світ відображених у мові. Лінгвокогнітивний підхід враховує етнокультурну специфіку мовної концептуалізації.

Переклад – це аналіз особливостей вербалізованих ментальних моделей, які відображають особливості концептуалізації [17]. Національно-специфічні концептуалізації фіксують асоціації, вірування, стереотипність мислення, зумовлену унікальністю практичної діяльності кожної окремої спільноти.

Метафоричні моделі є джерелом відомостей про специфіку національної мовної картини світу. Метафоризація проявляє культурологічні конотації.

Когнітивний процес метафоризації полягає у переносі ознак, притаманних одному вихідному простору – простору-цілі [1]. Концептуальне проєкціонування як динамічний, ситуативно зумовлений процес дає змогу виявити перспективу концептуалізації та перетворити метафоричну проєкцію, зберігаючи при цьому концептуальне наповнення.

Концептуальні моделі бувають універсальними або культурно специфічними. Універсальні моделі існують через принципову єдність зовнішнього світу для людей. Різноманіття оточуючого середовища, та як наслідок цього різного емпіричного досвіду, зумовлюють варіативні реалізації концептуалізації, появу стійких метафоричних виразів, так званих «мертвих метафор», властивих лише одній культурі. Це ускладнює процес утворення вторинного тексту.

Головним завданням перекладу метафоричних антропоцентричних моделей є досягнення максимально можливого ступеня збереження асоціативно-оцінного змісту оригіналу. Універсального способу перекладу не існує.

Список літератури:

1. Арутюнова Н. Д. Метафора и дискурс. Москва, 1990. 254 с.
2. Барінова І. А. Отношение «оригинал/перевод» как один из «вечных» вопросов в теории и практике перевода. // *Вестник НГЛУ*. 2009. № 4. С. 11–19.
3. Бархударов Л. С. Язык и перевод: вопросы общей и частной теории перевода. Москва, 1975. 240 с.
4. Ковальчук Л. П. Теория концептуальной интеграции. *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. 2011. № 1 (8). С. 97–101.
5. Рикер П. Конфликт интерпретаций: очерки о герменевтике / пер. с франц. И. С. Вдовиной. Москва, 2016. 416 с.
6. Чудинов А. П. Метафорическая мозаика в современной политической коммуникации. Екатеринбург, 2003. 248с.
7. Якобсон Р. О. О лингвистических аспектах / под ред. В. Н. Комиссарова. Москва, 1978. 243 с.
8. Fauconnier G. Mappings in thought and language. Cambridge, 1997. 328 p.
9. Fauconnier G. Mental spaces: aspects of meaning construction in natural language Cambridge, 1994. 235 p.
10. Fauconnier G., Turner M. Mental spaces: conceptual integration networks. *Cognitive linguistics: basic readings* / ed. by Dirk Geeraerts. Berlin, 2006. 371p.
11. Goodenough W. Cultural anthropology and linguistics / ed. by P. Gavin. Washington D. C., 1957. 193 p.
12. Joseph G. Foundations of Meaning: Primary Metaphors and Primary Scenes. California, 1997. Vol. 1. 280 p.
13. Joseph G. Theories are buildings. California, 1997. Vol. 2. 290 p.
14. Lakoff G. The contemporary theory of metaphor. *Metaphor and Thought* / ed. By A. Ortony. Cambridge, 1993. 279 p.
15. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago, 1980. 301 p.
16. Turner M. *The Origin of Ideas: Blending, Creativity, and the Human Spark*. Oxford, 2014. 300 p.

Словники та енциклопедії

17. Арутюнова Н. Д. Лингвистический энциклопедический словарь / ред. В. Н. Ярцева 2-е изд., перераб. и доп. Москва, 2000. 496 с.
18. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. Москва, 1969. 608 с.
19. Большой энциклопедический словарь. Языкознание / гл. ред. В. Н. Ярцева. Москва, 1998. 687с.
20. Всемирная энциклопедия. Философия XX век / глав. науч. ред. и сост. А. А. Грицанов. Минск, 2002. 976 с.

**Shepel Yu. O. STRUCTURAL AND METHODOLOGICAL BASES
OF LINGUO-COGNITIVE FEATURES OF METAPHORICAL MODELS
OF THE TARGET SPHERE “HUMAN” IN ENGLISH**

The article is devoted to the consideration and systematization of scientific approaches to the definition of anthropocentric metaphorical conceptualization in English for further use of this theory when translating fiction texts into Ukrainian from English. The author considers language as a social phenomenon and one of the cognitive potentials of a person, since anthropocentrism considers language as a means of fixing and transmitting conceptual and cultural information. The relevance of intelligence is determined by the need for further study of the features of speech conceptualization, taking into account different speech pictures of the world and the definition of patterns of conceptual modeling. The purpose of the study is to determine the theoretical basis as the basis for the methodology of linguo-cognitive analysis of the cognitive metaphor of anthropocentric metaphorical models of the target layer "human". As a result of the analysis of the material, it was found that the metaphorical model is an important means by which the understanding, presentation and assessment of reality is expressed, reflecting national and cultural specifics. The article deals with the theoretical aspects of the formation, use and interpretation of anthropocentric cognitive metaphorical models. It is also determined that the specificity of metaphorical models in different languages reveals the features of speech conceptualization and categorization of human experience. A metaphorical model is a projection of an individual's knowledge from one industry (source zone) to another (target zone). The cognitive base serves as a manifestation for the formation of national and cultural identity. There are universal metaphors, since ideas about a person, his behavioral response and his characteristics, about human relationships are almost the same in cultures that are geographically and culturally and socio-economically similar in terms of evolution.

Key words: anthropocentrism, metaphor, cognitivism, anthropocentric model, mental space, practice.